

*anmäl dig nu till
Lilla Julafton i hembygdsgården
söndagen 5 december*

Nr 4. November 2004. Årgång 11

OMSLAGSBILDEN

Nutidsmuseet i Husby skola invigdes den 9 oktober med en liten fest för styrelsen och en mindre skara inbjudna. Måltidsdryckerna finansierades genom ett internt lotteri. Runt bordet ses från vänster till höger: Yvonne Johansson, Allan och Gun Pettersson, Marianne Frank, Torsten Nordén, Lennart Blidborg, Tore och Iréne Svensson, Peder och Lotta Andersson, Giselher och Gunilla Naglitsch, ordföranden Sven Eriksson samt Gunilla Blidborg. Gun Eriksson, som höll i kameran, kom inte med på bilden.

Innehåll	Sid	
Ledare.	3	Hänt: Hembygdens dag mm 17
Bredskapsåren 1939-1945	4	Lilla julafton 19
Bomärken	16	

TIDLÖSAN

www.hembygdmarsta.se

Utgivningsavdelningen:

Husby-Ärtinghundra Märsta
Hembygdsförening
Husby skola, 195 92 MÄRSTA
Postgiro: 36 15 92-9

Utkommer: 4 gånger per år.

Tryck: PP-TRYCK, Märsta

För information om kommande
föreningsaktiviteter ring
08-591 136 36

I redaktionen:

Giselher Naglitsch, ansvarig utgivare
Tel. 08-591 155 14
E-post: gisgilla@telia.com

Sven Eriksson
Tel.: 08-591 432 95
E-post: sven.0859143295@telia.com

Manus mottages med tacksamhet. Vi förbehåller oss rätten att i samarbete med författaren redigera det insända materialet.

Inget märkvärdigt – men nog så viktigt!

Det kom ett brev som ändrade inriktningen på Tidlösan. Annat tidlöst material får vänta till kommande nummer. Gösta Andersson, uppvuxen i Märsta och nu pensionerad officer boende i Östersund, har åter fattat pennan. ”Min generation och de något äldre har kanske minnen från vår hembygd”, skriver Gösta. ”Därför har jag skrivit några minnen från dessa dagar. Det är sådant jag upplevde som barn och tonåring under ett svårt och kritiskt skede för Sverige.”

Redaktionen bugar och tackar! Fler borde göra som Gösta. Alla har något att berätta. Tidlösan är till för de som vill dela med sig. Det behöver inte vara något ”märkvärdigt” för att vara intressant och platsa. Och det måste inte vara så märkvärdigt gammalt! Det som hände i Märsta eller Odensala på sexti- och sjuttitalet är redan historia. Det kan behöva dokumenteras. Om du har svårt med formuleringarna hjälper Tidlösans redaktion dig så gärna. Det är bara att höra av sig med idéer och stolpar så spinner vi vidare - tillsammans. Och kommer det ett färdigt manus är det så mycket bättre. Använd kommande mysiga vinterkvällar till uppesittarövningar med papper och penna eller vid datorn. Dina barn och barnbarn, liksom Tidlösans läsare kommer att skänka dig en tacksamhetens tanke.

”Det behöver inte vara märkvärdigt”, skulle också kunna tas till valspråk för det nutidsmuseum som nyligen invigdes i hembygdsgården, tack vare Gun Petterssons medvetna och mångåriga samlande. Mycket är sådant som Gun har valt ut bland det som skänkts till föreningens loppis och som vid första anblicken kunde ses som värdelöst och förbrukat. Men föremålen bär på historia – nutidshistoria – vår tids historia.

Giselher

Beredskapsåren 1939-45

När man blir gammal glömmar man det mesta. Bäst kommer man ihåg det som hände för länge sedan. Det är nu 65 år sedan andra världskriget började. Många av föreningens medlemmar var då inte födda. Min generation och de något äldre har kanske minnen från vår hembygd under dessa år. – Därför har jag skrivit några minnen från dessa dagar. Det är sådant jag upplevde som barn och tonåring under ett svårt och kritiskt skede för Sverige.

Så skriver Gösta Andersson, uppvuxen i Märsta men sedan länge bosatt i Östersund. Vi fyller ut med notiser ur Uppsala Nya Tidning, skrivna av folkskolläraren Arvid Grundberg.

Beredskap i Märsta

Vi barn i Centralskolan hade nog redan 1938 och våren –39 fått klart för oss, att Hitler i Tyskland var farlig. Då kom också till Steninge familjen Fischer, som hade flytt från Tjeckoslovakien, när tyskarna marscherade in i deras land. Marianne Fischer och hennes äldre bror blev våra nya kamrater i skolan.

Den 1 september 1939 anfördes Polen av tyskarna. Kyrkklockorna ringde dagen efter ödesmättat i Husby. Nästa dag kunde vi på anslagstavlan nere vid station läsa kungörelsen om förstärkt försvarsberedskap. Några dagar senare cyklade vi pojkar till Broby och tittade på landstormsgubbarna, som höll till i statarbostaden på höger sida om vägen upp till Husby kyrka. Dom hade trekantiga grå hattar. Men uniformer var det dåligt med, så dom flesta hade sina civila kläder. Alla hade dock ett

mausergevär. Men patroner var det ont om.

Den 3 september förklarade England och Frankrike krig mot Tyskland. Nu var andra världskriget ett faktum. Vår beredskap, som var svag i starten, skulle pågå i nära sex år. Under dessa år växte sig det svenska försvaret allt starkare, för att 1945 omfatta nära en miljon män och kvinnor vid total mobilisering. Men freden kom många gånger att hänga på en skör tråd. Diverse tillfälligheter – och även eftergifter mot de krigförande länderna – gjorde att vi kunde stå utanför kriget.

Finland

En finska, Hanna från Kuopio, arbetade i mitt hem (Ekillä) sedan något år. Hon lärde mig sjunga finska rytteriets marsch (Söner av ett folk som blött ...) på finska. Hon fick mig också att brevväxla med en några år

äldre finsk pojke som ville träna sin svenska. Han bodde i Koivisto, som var en anhalt efter järnvägen mellan Viborg och ryska gränsen. Den 29 november 1939 åkte Hanna till Stockholm för att julhandla. Hon kom aldrig tillbaka. För hon tog båten på kvällen till Åbo. Där var hon när bomberna föll över Helsingfors och de sovjetiska trupperna gick över gränsen den 30 november. Vinterkriget hade börjat.

Sverige förklarade sig "icke-krigförande", men stödde Finland med stora leveranser av materiel, vapen och förnödenheter. En svensk frivilligkår på 8 000 man växte fram under parollen: "Finlands sak är vår." Delar av kåren sattes in i strid de första veckorna i mars 1940. Striderna avbröts 13 mars. Finland fick avträda mycket mark i freden, bl.a. stora delar av Karelen och Hangö.

Finlandsafton

Finlandsafton i Husby-Ärlinghundra kyrka anordnas sönd. 28 jan. kl. 7 e. m. Medverkande äro kyrko-herde C. W. Palm och doc. Gudmund Björk, Uppsala, fru Signe Johnsson, sång, hr Willy Johnsson, violin, musikdir. Hj. Nilsson vid orgeln samt en barnkör. Kollekt upptas, som oavkortat tillfaller nationalinsamlingen för Finland. *UNT jan 1940*

Min brevkamrat Eero Liesvirta och hans familj fick fly från sitt hem, när den sovjetiska krigsmaskinen rullade in över Näset. De kom nu att bo i Borgå.

Det var tomt hemma på gården den här kalla vintern. Gustav, min far, låg på Natarö i Stockholms skärgård. Isarna var tjocka och isbrytarna hade svårt att hålla rännorna öppna. Så småningom skedde underhållet med lastbilar.

Vi barn tyckte det var bra med en riktig vinter. Vi åkte skridskor på Katthavet vid skolan och magister Erik Annsjö ordnade flera skidtävlingar. Någon – troligen Märsta I K – hade en skidtävling nere vid Färgfabriken. Den var bara för män, ända ned till 11- 12-åringar. Spåret gick över Åvallen, upp förbi Moralund och kom tillbaka förbi Brobybacka samt förbi Sågen till målet. Egon Karkainen (från Kiruna) var stor favorit, men han fick se sig slagen av Ingvar och Sune Bernhardsson från Måby. På småkillarnas 3,5 km vann skomakare Hedströms grabb, Bertil. Jag var lycklig över min första pokal och tredje plats.

Danmark och Norge

En dag smälte snön som bäst och man såg fram mot våren. Det var den 9 april 1940. På väg från skolan passerade jag Ekillatorp och där stod Linnea Andersson vid sin grind. Hon

berättade att Hitler anfallit Danmark och Norge.

Nu började en hård beredskapstid. Mängder av soldater inkallades i tysthet. En del förband, som var på väg hem från finska gränsen i Norrbotten, fick göra höger om och gå till västgränsen mot Norge. På några veckor hade vi 400 000 man under vapen. Bristen på matvaror började bli kännbar och ransoneringskort blev allt vanligare när vi handlade.

Hoten i omvärlden gjorde att försvaret nu hade vind i seglen. Skjutbanan började byggas där Ekilaskolan ligger idag. Den invigdes våren 1941. Man sköt rätt över Ärlingheden mot berget bakom idrottsplatsen. *(Det var innan idrottsplatsen anlagts. Red anm.)* Odensala-Märsta skytteförening blev alltmer framgångsrik med sina storskyttar Josef Eklund, Allan Ekholm, Gösta Ledin från Steninge och Anders-Martin Andersson från Berga i Odensala. På skjutbanan fick även vi unga vara med i träning och tävling.

Hemvärnet hade också kommit igång. På bara några månader 1941 hade Husby-Ärlinghundra hemvärnsområde organiserats. Rickard Frödin, som bodde i gamla huset i Korslund, blev chef och min morfar (då 60 år) hans adjutant.

Hemvärnsafton

En gedigen och givande hemvärnsafton var i lördags kväll anordnad i Märsta skola. Efter hälsningstal av hr Karl Ivar Käll, Furubo, sjöngo hemvärnsmän och därefter spelade violinisten R. Bernhardsson-Sandsten, ackompanjerad av musikdirektör Hj. Nilsson. En barnkör sjöng sedan flera sånger. Sedan hr Bernhardsson-Sandsten återigen spelat, hölls auktion på paket, skänkta av olika personer, samt på keramik, skänkt av Steninge säteri. Efter kaffedrickning visades militärfilmer. Till sist sjöngs Du gamla du fria. Hemvärnsaftonen, som var välbesökt av c:a 150 personer och som var anordnad till bestridande av hemvärnets utgifter, gav en nettoinkomst på 275 kr. Steninge säteri har utom keramik skänkt hemvärnet 25 kr. och för dessa gåvor riktar hemvärnet ett stort tack, och även för de gåvor, som skänkts av andra, vill hemvärnet framföra sitt tack.

UNT 1941 02 14

Finland, igen

Våren 1941 fick vi som lantarbetare en svenskfinne, Eino Leino, från Ekenäs på Hangöhalvön. Han hade nyligen överlevt en torpedering på Nordsjön och ville tjäna ihop lite pengar, innan han for hem. När Tyskland i juni startade Operation Barbarossa, d.v.s. anfallet mot Sovjet,

var finnarna med som vapenbröder och ville ta tillbaka de områden som hade förlorats vid freden året innan. Det blev hårda strider i Karelen och vid Hangö, där ryssarna höll södra delen av halvön sedan drygt ett år.

Efter någon månad i varma juli kom över vår uppländska slättbygd liksom ett dis i luften med de östliga vindarna. Vi kände också rök i luften. Det var brandrök från skogarna i Finland, vilka tagit eld under striderna. - Då stack Eino hem till Ekenäs för att försvara fosterjorden.

Jag var nu 13 år och fick börja vara med på hemvärnets övningar, ett halvt år för tidigt. Men jag hade familjens musergevär. Vi hade god tillgång på 6,5 mm trubbammunition att träna med. Den kom från gamla förråd och skulle skjutas upp. Denna träning

bäddade för en och annan skytteframgång de närmaste åren.

De tunga beredskapsåren

De närmaste åren avlöste kriserna varandra för Sveriges del. Männen inkallades ofta och kvinnorna började alltmer komma med i det frivilliga försvaret. Dom var lottor av olika slag, bilförare, blå stjärnor och luftbevakningslottor. De senare, "tornsvalorna", var populära bland oss grabbar här i Märsta. Tornsvalorna hade sin arbetsplats om jag minns rätt uppe på taket på Husby skola. Dom deltog ofta i hemvärnets övningar. Lyckan var fullständig för den hemvärnspojke, som vid postersövningar fick vara dubbelpost eller spaningspatrull med en snygg, några år äldre tornsvala.

Hemligt!

En förbjuden bild. Luftbevakningstationen, i "tornet" på taket till Husby skola, där tornsvalorna utförde sina viktiga uppgifter.

Vi var inte särskilt rörliga den här tiden. Utan bensin (ransonering) var det ett företag att förflytta sig några mil. Det var mest vedeldade gengasaggregat på droskor, lastbilar och bussar.

För oss på gårdarna gick det bra med maten. Men släkt och vänner i sta'n behövde komma ut för proviantering ibland. Jag minns, att det skedde stölder på nätterna. En och annan höna försvann. Och det var inte räven, för

Paret vid den gengasbestyckade bilen ser ut att tanka i skogen. (De har inget gemensamt med artikelns personer.)

När vi spelade fotboll borta mot Skepptuna eller Gottröra, blev det cykelträning både före och efter matcherna. Om man nu hade däck och slang, som också var ransonerade och av dålig kvalitet, med kort livslängd. T.o.m. skokuponger begränsade dansmöjligheterna för oss unga.

Insamling av gummiskrot

Skolbarnen i distriktet ha visat stor aktivitet och villighet, när det gäller uppsamlandet av gummiskrot. Det hopsamlade skrotet har ännu ej vägts men uppskattas till flera hundra kg. UNT 1941 10 03

han gjorde sina tillslag på dagtid, när hönsen gick ute på lagårdsbacken. Även resterna efter slaktade spädkalvar låg i ladugården på morgnarna. Grisarna fick vara ifred. Dom skrek väl för högt. - Det här var säkert handlingar i ren desperation.

Många hade det svårt. En statslös ryss, som hade flytt undan bolsjevikerna vid ryska revolutionen kom till oss. Han hade flytt till Tyskland och arbetat som bassångare i Donkosackernas kör. När Hitler började bli för närgången mot judarna tog han hustrun och sonen med sig till Sverige på 1930-talet. (Forts sid 10)

Hemluftskyddsförening

Luftskyddsmöte var i tisdags kväll anordnat i Märsta skola. Efter inledningsanförande av banmästare C. O. Malm visades en kortfilm med bilder från det svenska stridsflyget. Jägmästare Hallberg, Stockholm, höll därefter ett intressant föredrag om hemluftskyddet. Efter föredraget visades en manöverfilm, betitlad Män, vapen och motorer. Innan mötesdeltagarna skildes, beslutades att bilda en hemluftskyddsförening. Till styrelsen för denna förening utsågs följande ledamöter (suppl. inom parentes): banmästare C. O. Malm (folkskollärare Arvid Grundberg), lantbrukare Nils Söderström (handl. Eric Ericsson), verkmästare O. Valentin (snickare Karl Jansson) och fröken Elin Perman (fru Henny Westholm). Styrelsen, som omedelbart konstituerade sig, utsåg C. O. Malm till ordf. och Nils Söderström till Kassör. *UNT 1941 09 19*

Kurser i hemluftskydd

Frivilliga luftskyddsföreningen hade i måndags kväll sammanträde i Märsta skola, varvid av styrelsen utarbetade stadgeförslag godkändes. Vidare beslutades, att styrelsen skulle utökas från 4 till 8 ledamöter. Valda blevo Aug. Wahlström, Benstocken, C. A. Karlsson, Elgesta, Olov Wallin, Valsta, och fru Ida Sörling, Björkhult. Föreningen beslutade också att 3 kurser i hemluftskydd skulle hållas inom kommunen, och skulle dessa förläggas till Märsta, Husby och Steninge. Kurserna kommer att ledas av jägmästare F. Hallberg, Stockholm. Varje kurs omfattar 6 tim. och fördelas på tre kvällar med början varje kväll kl. 7.30. För Husby den 22, 28 och 30 okt. och för Märsta den 24, 29 och 31 okt. I såväl Märsta som Husby skulle praktisk eldsläckning företagas den 2 nov. Tiden för kursen i Steninge kunde ej exakt bestämmas. *UNT 1941 10 13*

Praktisk eldsläckning

De kurser i hemluftskydd, som luftskyddsföreningen anordnat i Husby och Märsta, avslutades i söndags med praktisk eldsläckning. Kurserna ha varit över förväntan välbesökta. *UNT 1941 11 05*

Gengas

En instruktionskurs i gengas hölls i tisdagskväll i Husby folkskola. Av de två filmer, som därvid visades, fick man dels i detalj se hur ett aggregat tillverkas samt dels hur ett aggregat skall skötas för att man ur detsamma skall kunna utvinna största möjliga effekt. Lokalen var fullsatt av intresserade bil- och traktorägare. *UNT 1942 02 14*

De kom att bo och arbeta på Södermalm och sonen gick på Södra Latin. När vinterkriget började blev han såsom ryss mobbad och utan arbete. Hustruns sömnad i hemmet räckte inte till försörjningen. Han kom då till oss och jobbade i skogen på Ekilla med kastvedshuggning. Under två somrar hade Ustinov hjälp i skogen av sin son. Denne, Nicolai Gedda, var tio år senare en världstenor. Han hade då tagit sin mors flicknamn. Hon härstammade från en släkt i södra Finland.

Min far hade även en inkallelseperiod hösten 1941, då han låg på Järfältet för huvudstadens försvar. Det kunde behövas för ryssarna kom med ett och annat skrämskott. Bl. a. bombade dom Pajala i Tornedalen. Men det var nog en felnavigering över gränsälven. Men när dom en höstkval släppte några bomblaster på Söder i Stockholm var det mer betänkligt. Skadorna blev lyckligtvis små.

Bönderna skulle annars "skonas" från inkallelser för att kunna vara hemma och "producera". Men höstar och vintrar fick dom inställa sig. Pappa låg några månader vintern 1943 i Bondersbyn ovanför Kalix. Dom åkte dagligen skidor och bevakade befästningar i Kalixlinjen. Som kurios, i dessa områden hade jag tjugo år senare mina krigsuppgifter under större delen av 1960-talet.

En sommar hade vi två beväringar (rekryter) från T 1 i Linköping till hjälp i skördearbetet. En av dem var skomakare Lundins son från Ekillatorp. Jag tror det var Rune, bror till Mille, Vanja och Alice.

Nästan allt foder, både hö och halm, pressades och kördes till station för lastning på järnvägsvagnar för vidare befordran till förbanden "någonstans i Sverige". Genom lövtäckt skaffade vi ersättningsfoder till kreaturen. Vi tog även vass nere på ängarna vid ån. Kastveden som Ustinov högg gick till sta'n. Veden fick nu ersätta kol och koks, som endast kunde införas i små mängder, såsom returlast på malmåtarna från Tyskland. Det här var en sorglig historia, att skeppa malm från Luleå till Tyskland. Men tjänster gav gentjänster. Våra lejdåtar fick bryta spärrarna över Atlanten, Nordsjön och Skagerack in till Göteborg. Så fick vi in begränsade partier med kaffe, the, choklad, ris och även lite frukt. Men jag såg inte en banan förrän efter kriget.

Men det fanns de, som hade det värre. Tyskarnas tryck mot judarna i Norge och Danmark blev allt hårdare under 1943. Allt fler flyktingar kom över gränsen och Sundet. Bara under oktober kom 7 000 judar till Skåne. Sedan började flyktingar från de baltiska staterna, främst Estland, komma i sina små åtar över Östersjön. Jag fick från 1944 några

av dessa som skolkamrater i Sigtuna. Annars var det min bänkkamrats öde som grep mig hårdast. Han hade sommaren -43 varit hos sina föräldrar i London. Hans bänk var tom vid skolstarten, och efter några dagar fick vi besked att kurirplanet Gladan på väg hem försvunnit, och med det Dick von Essen. Gladans öde blev aldrig löst.

Under alla dessa år såg vi här hemma ej så mycket av militären och den svenska beredskapen. Ibland kom ett och annat bilburet förband på rikstretton. Om vi gick ner till station kunde man få se militären i- eller urlasta, eftersom de hade sina mobiliseringsplatser i grannskapet. En sådan

var Rassings loge i Nymärsta, som senare blev fabrikslokal för Märsta Fabriksprodukter och "Pärlfabriken". Logen låg ovanför Centrum, där busshållplatserna ligger idag. Men vid station såg vi långa tågsätt med soldater, hästar, kanoner, bilar och annan materiel på väg någonstans.

Någon gång såg vi signaltruppernas radiobussar i Märsta. Den ivrige radioamatören, Nils-Olov Theve vid Björkudden, fick då bråttom att stuva undan den då otillåtna utrustningen för att inte bli inpejlad. På affischer stod det: "Spionen lägger pussel - Behåll Din bit!" Pejlingsbussen var nog bara ute på rutinuppdrag.

Märsta hemvärn 1943, från vänster: Olle Gauding?, okänd, okänd, David Jonsson, Harry Samuelsson, Karl-Gustav Lindström, Ivar Svärd, Gösta Andersson, Ivar Käll, Ernst Svensson

Men vi tonåringar levde vårt liv som unga alltid gjort. För grabbarna var det fotboll på Åvallen och spel i pojk- och juniorlag. Våra idoler var stjärnorna i A-laget. Det var Sven och Gösta Sundman, Stickan Jansson, Åke "Knarpen" Andersson, Henry Eriksson, Sven Östervall och vänsterhalvan Elver Eriksson. Men störst av alla var Nuoksijärvi och hans kompis från Kiruna, Egon Karkiainen, en center som öste in mål.

Flickorna såg jag nog inte till så mycket de här första krigsåren. Men vid 14 års ålder - efter konfirmationen - så började kamratgängen lära sig dansa vid och i "Kåken" (Märsta

Folkets hus och -park), Krogsta Hage, Åslunda eller Sigtuna. Tjejerna var nog lite mer för sig och hade lärt sig turerna, som dom sedan övade oss i, så de fick några kavaljerer. De här övningarna resulterade också i ett och annat biobesök.

Men 1944 var det i stort sett slut på dansen i Sigtuna för traktens manliga ungdom. Danskarna, som låg på polisutbildning "på andra sidan sjön" vid Håtunaholm, dominerade marknaden helt. Dom var Klockbackens jitterbuggkungar. Vi fick cykla till Krogsta Hage och träna till We Three (Bengt Larssons trio ihop med bröderna Lennart och Ingvar) när dom

*Gun och Allan Petterson vid,
invigningen av nutidsmuseet
Foto: Sven Eriksson*

spelade ”Hela Sverige dansar jitterbugg ...”

Redan 1943 kunde man ana en vändpunkt i kriget. Efter Stalingrad började den tyska reträtten, som också innebar att Sovjet skulle kunna komma längre in i Finland och även få chansen att återta Baltikum, som de hade ockuperat 1938.

Det blev 1944, med ett hårt tryck mot de finska stridskrafterna. Freden med Sovjet blev hård i gränsdragningen. Men de gränserna står sig än i dag, 60 år senare. För att få freden fick finnarna förbinda sig att kasta ut tyskarna. Sjövägen gick ej, för de ryska ubåtarna sänkte nästan allt på Östersjön. Alltså drevs tyskarna norrut och in i Nordnorge under tidvis hårda strider. Befolkningen i Nordfinland flydde med djur och allt över gränsälven undan tyskarna. När de finska trupperna ryckte fram var nästan allt nerbränt, främst i Tornedalen. – Säkert finns någon som läser detta och var med i flykten. Eller som hade kommit till Sverige tidigare, främst under 1941 såsom krigsbarn.

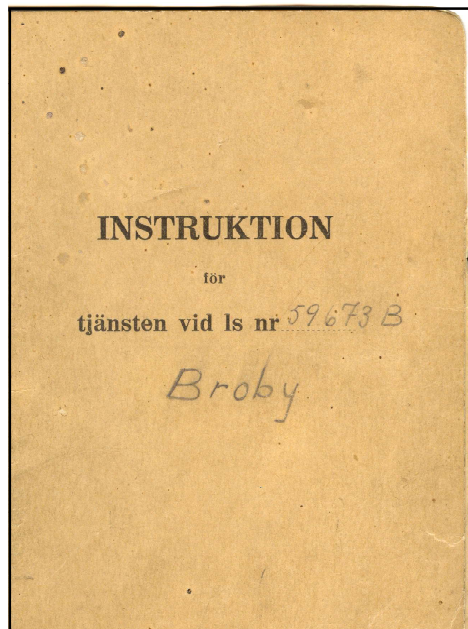
Horisonten klarnar

Den allierade invasionen i juni 1944 på Normandies stränder och framgångarna därefter under sommaren och hösten talade för att Tysklands sammanbrott var förestående. När sovjetarmén samtidigt vällde in över

de baltiska staterna och Östeuropa samt intog Berlin var kriget i Europa över. Den 8 maj kom meddelandet om den tyska kapitulationen och att stridshandlingarna skulle inställas kl. 24.00. Hitler var då död sedan några dagar. – Jag minns lättnaden som vi alla kände. Jublet bröt ut i Sveriges större städer och de, som var på Kungsgatan i Stockholm, fick ett minne för livet.

Det kom att dröja några månader innan kriget i Stilla Havet var över. Atombomberna över Hiroshima och Nagasaki var förskräckliga händelser, som ställde världen inför otäcka framtidsperspektiv. Nu fanns också Sovjets trupper ca 18 mil öster om Gotland och 10-12 mil söder om Trelleborg. Det här var realiteter, som vi i många år framöver fick ta hänsyn till. Nästan alla män fram till våra dagar har fått göra sin värnplikt. Vi Märstagrabbar fick ännu många år exercera vid I 8, F 8, F 16, A 1, P 10, Lv 3, Ing 1, S 1, T 1, KA 1 och Flottan. Nu är nästan alla dessa förband borta och några minnesmärken likt stenen vid Arenberga lär väl inte resas över dem i vår socken.

Man kan möjligen säga att horisonten ljusnat, när vi nu törs minska på de militära ansträngningarna. Men efter 60 år är den ännu icke klar. Världen lever nu med terroristhotet.

Hemlig handling!

INSTRUKTION

för tjänsten vid ls nr 59673 B

Lsplats: Broby (900 m söder Årby)

(karta: 84 Appala bifogas). %

Postställe: _____

för utkiken de skiss

för lyssnaren _____
(se bifogad skiss). %

Ls uppgift är att så tidigt som möjligt upptäcka och 2.
ofördröjligen rapportera all flygverksamhet (även flyg-
motorljud), hentlig såväl som egen.

Instruktion för luftbevakningsposten bifogas. %

Telefon: Närsta 18 3 sign. 3.

Lokalbatteriaparat
Centralbatteriaparat
Automattelefonapparat
Inkoppling på telefonapparat på abonnentledning nr
Närsta 18

Inkoppling på stolpe nr _____ (stolpprofil bifogas). %

Organisation: Ls tillhör lbo Stockholm 4.

*) och
*) luftbevakningskompani är direkt underställt luftbe-
vakningschefen.
Luftbevakningskompanichef:
En l. tjänst befatad 47 B, Sighma

Telefon: Sighma 110, 111

*) Det, som icke är tillämbart, överstrykes.

6. Opphållsplats för ledest och för telefonering avsedd
personal hos _____

Förordningarna En Elsa Raffe
(se skissen).

7. Förplagnad erhålles genom förvärf av knäcker
anden

Avlöning, ersättning av ammunition och materiel m m
ombesörjes av En l. tjänst befatad 47 B
Sjukdomsfall anmäles till En l. tjänst befatad 47 B

8. Tiden kontrolleras dagligen vid telefonstationen (för-
vid järnvägsstationen i Stockholm)
eller genom avlysning i rundradiomottagare.

9. Till chefen för ls utlämnas följande:

a) Handlingar
Allmän instruktion för ls
Instruktion för ls nr 59673 B
Blanketter till luftbevakningsrapport
Flygplanort
Fätkarta
Krigslogbok

b) Materiel
Skrivmateriel
Fälttelefon med kabel
Kikare
Kompass
Elektrisk ficklampa
Färgade glasögon
Hörur

Telefon med tillbehör för inkopp-
ling & det permanenta nätet, även-
som anvisning för denna inkoppling,
översändas genom inskrivningsbefäl-
havarens försorg.
(Miloo nr H 301/1938.)

Personal:

Belättning	grad	nr, namn	
Chief	lotfman	53934 Johansson	H.
Ställföreträdare	en chef	1736 Pattersson	"
Manskap	port	18223 Bengtsson	"
	"	6033 Lindström	H.
	handr	7333 Stedberg	"
	port	4535 Lundell	"
	"	6103 Edberg	"
	"	6453 Horstman	"
	ordonan	47633 Falkman	H.
	handr	36833 Pattersson	"
	port	41433 Kock	"
	"	61533 Gustafsson	"

5. Rapportering sker

*) till luftbevakningscentralen i Stockholm (lc S);
telefonanrop: Stockholm luftbevakning

*) i första hand till Stockholm (lc S);
telefonanrop: Stockholm luftbevakning

*) Det, som icke är tillämbart, överstrykes.

Bomärken

Vår efterlysning av bomärken har hörsammats. I föreningens samlingar finns två träfat med bomärken, oklart om de kan kopplas till någon gård i trakten. Bror Lind hörde av sig med anteckningar som Ragnar Fornö gjort under sina studier i gamla arkiv. Dom kopplar till personer och gårdar, men tyvärr saknas datering. Här några smakprov på hur de ser ut.

ERICH PÄRSSON	ERIKILLA	
ERICH MARKUSSON	DROPSTAD	
ESKILL ANDERSSON	ORESTAD	
ERICH BENGTTSSON	HOFWA	
MATS ERICHSON	HÅSTAD	
PER JOHANSSON	WENNESTAD	
ERICH BENGTTSSON	WENNESTAD	
ANDERS OLUFSON	WRETA	
OLUF I	SUCKUNGE	
LARS I	KÅHLHAMMAR	
PER RASMUSOB	KÅHLHAMMAR	
ERICH BENGTTSSON	KÅHLHAMMAR	
ERICH BENGTTSSON	HOFWA	
HANS MÄRTENSSON	BROMSTAD	
TOMAS I	RICKEBY	
ANDERS STAFFANSSON	RICKEBY	
ERICH ANDERSSON	RICKEBY	
ANDERS MATSSON	RICKEBY	
GÖRAN MATZON	RICKEBY	
ANDERS I	ÅSLUNDA	
LARS ANDERSSON	HARG	
LARS MATZON	LUND	
ANDERS RASMUSON	LUND	
JOHAN OLUFFSON	HARG	
ERICH LARSSN	SÖDERBY	

Hänt

Hembygdens dag

Hembygdens dag firades den nästsista söndagen i augusti. Väderutsikterna var lite osäkra. Vi upplevde dock en varm och solig söndag – ända till en halv timme före utsatt sluttid. Men då brakade regnet loss över oss i en ordentlig störtskur. Som tur var hade avvecklingen redan påbörjats. De flesta besökarna hade ju redan gått hem. Så hade vi åter god tur med vädret!

Tillströmningen av besökare var god och stämningen på topp. Hantverksstånden och ”vår lilla antikhandel” hade många besökare. På serveringsfronten var det full fart hela tiden. Svamputställningen hade i det närmaste torkat bort. Men vi kommer väl igen ett gynnsammare år.

En handfull ärevördiga veteranbilar lockade många drömmande och längtansfulla blickar - även från den kvinnliga publikens sida. Men kring det likaledes handfulla antalet veteranmopeder, från 1950-talet, flockade mest en klunga halvgamla gubbar som jag – förtitalisterna även här! Det var vi som först fick köra dessa fordon när de var nya och skinande blanka. Dom som redan fick köra riktiga motorcyklar kallade oss för blöjknuttar.

Tipsrundan var sammansatt av Marianne Frank, ny i styrelsen och

nyfiken läsare av boken om Husby skola. Så den kom naturligt att handlade om vår gamla skola. Frågor och svar:

1 När fick Sverige en lag om allmän folkskola? = 1842

2 När donerades pengar till bygget av Husby skola? = 1694

3 Vad hette läraren som undervisade alla åren 1927 till 1963? =

Arvid Gundberg

4 Vilket var det sista skolåret innan skolan lades ner? = 1967-68

5 När blev Husby skola hembygds-gård? = 1979

6 Vilken var den stora nyheten som illustreras med en interiörbild från skola 1921? = Elektriska ljuset

7 Vem skrev katekesen? = Martin Luther

8 Vilken skola såg man på bilden som illustrerade denna fråga? = Odensala folkskola

9 När togs den nya fina skolan i Märsta i bruk? (Äldsta delen av nuvarande Centralskolan) = 1926

10 Vad heter hembygdsföreningens ordförande? = Sven Eriksson

Fyra tippade full pott, dvs 10 rätt. Sussié Lundgren och P-O Lundgren (i gott samarbete - de har samma telefonnummer), Lena Kalliokoski samt Zandra (utan efternamn?), högstadieelev från Ekillaskolan som nyligen varit på studiebesök i Husby. Bra lyssnat och lärt! Grattis till er alla! De som inte lyckades lika väl med

sina svar kan ju läsa på. Boken kan fortfarande köpas för bara 100 kr i hembygdsgården.

Det gamla dasset från Märsta
station fick sina gamla "halvfranska" spegeldörrar reparerade under Hembygdens dag och kompletterade med nya ventilationsspjälor. Masoniten, som hade spikats på för kanske 50 år sedan, revs bort och kommer aldrig igen. Vad dasset anbelangar var det många som uttryckte en önskan att även holkarna skulle återställas i ursprungligt skick. Men inte ens de äldsta märstaborna kunde erinra sig att de någonsin besökt inrättningen. Än mindre kunde de beskriva var dasset skulle ha stått eller hur det hade sett ut då det begav sig. En mängd bilder ger inte heller svar på frågan. Det och en del andra indikationer säger att denna bekvämlighetsinrättning kan var mycket äldre än vi hittills har trott. Dasset kanske skall kopplas till det äldsta stationshusets tid? Då är vi ett stycke ner i 1800-talet! En annan obesvarad fråga är varför var bara den vänstra halvan målad invändigt? Var den avsedd för damerna? Eller var den målade "salongen" reserverad för första- och andraklassresenärerna och den omålade för tredjeklass? Finns de någon som kan berätta?

Giselher

Rätt om kvarnskjutsen

Den anonyma unga damen på väg till kvarnen, i senaste numret av Tidlösan, har givit sig till känna. Det var vår medlem sedan många år Gunvor Eriksson, som på den tiden hette Karlsson och bodde på Elgesta.

Gunvor kom till Hembygdens dag och hade sin egen originalbild med sig. Den var inte riktigt så gammal som vi trott. På baksidan fanns noteringen: januari 1945. Men visst, Tidlösan hade rätt i sin förmodan att den unga damen var på väg till kvarnen i Måby. Det var stora säckar i lasset. De vägde säkert 50 till 70 kilo, säger Gunvor. Men det var ju karlarna som fick bära fram och lassa kärran. Och vid kvarnen fans ju andra karlar som kunde hjälpa till.

Nya medlemmar

Sedan sist kan vi hälsa följande nya medlemmar välkomna i föreningen: Lisa Sjöberg, Elvy och Rune Svahn, Berit och Karl-Erik Lundqvist, Per-Olof Lindqvist med familj, Husby skola, Agneta och Gunnar Sundin, Älgesta och Bo Andersson, Odensala, samtliga med postadress Märsta, vidare Monica och Poul Olesen Tungelsta, Ingegerd och Lennart Sandgren Vaxholm, Anita Freij Uppsala, Åke Bergkvist Rättvik samt Gullan och Ronny Bergström, Ytterhogdal.

Nutidsmuseum invigt

Föreningen har fått ett nutidsmuseum! En lite kulen eftermiddag i oktober samlades styrelsen och en liten skara inbjudna för att förrätta invigningen. Den lilla välkomstglöggen värmdes gott. Och värmdes gjorde det vi fick se.

I den norra vindsammaren, som hittills bara använts till förråd, har Gun och Allan Pettersson inrett ett länge efterlängtat nutidsmuseum. Allan har snickrat och målat in i det sista. Gun hade knäskurat golvet och allt andades fräschör. När dörren slogs upp fick vi se en sparsmakad inredning i vitt, med hyllor in under snedtaget, så att ytan utnyttjas optimalt. Och där på hyllorna kunde några av besökarna se en del föremål som de tidigare gjort sig av med.

Att lämna prylar till föreningens loppis är ett bra sätt att landa det som blivit över eller som man tröttnat på

där hemma. Och detta ger varje år fint tillskott i föreningens kassa. Men vad inte många har känt till är, att alla dessa saker passerar två par granskande ögon. Under många år har den ena efter den andra femti- och sextitalsprylen och liknande saker hamnat på "sparahyllan". Men hittills har det inte funnits plats att visa upp alla dessa gamla TVkannor, skålar, koppar, våffeljärn, glasunderlägg av rotting mm. Allt detta är prylar som omgett oss och som t o m våra barn kommer att peka på och säga: "en sån hade vi också hemma".

Ett stort tack riktades till Gun och Allan av Sven Eriksson m fl. Tidlösans instämmer i detta.

Som sig bör en sådan gång avslutades invigningen med en gemensam middag i det nya museirummet. Det blev lite kallt under kvällen, men samvaron värmdes.

Giselher

Lilla julafton i hembygdsgården, Husby skola söndagen den 5 december kl 16.00

Lilla julafton har funnit sin form, så något detaljerat program skall inte behövas i denna annons. Men glöm för all del inte att:

***anmäla till Gun och Allan tel 591 430 15, senast den 1 dec
kostnad 70 kr/person, ta med en liten julklapp för 25 kr***

Vykort från tidigt 1900-tal. Handlare Olof Wengelin med bodbiträde och pigor framför sin affär vid Odensala station. I huset till höger har det funnits Post och mejeri. Affären övertogs senare av Gottfrid Eriksson som är mera känd bland äldre Odensalabor. Denna lantliga tätortsklunga är välbevarad in till våra dagar – måtte den förbli så.